TEISINGUMO TEISMO (ketvirtoji kolegija) SPRENDIMAS

2013 m. kovo 14 d.*

„Aplinka — Direktyva 85/337/EEB — Tam tikrų valstybės ir privačių projektų poveikio aplinkai vertinimas — Tokio projekto patvirtinimas neatlikus tinkamo poveikio aplinkai vertinimo — Šio vertinimo tikslai — Sąlygos, kurioms esant egzistuoja teisė į žalos atlyginimą — Asmenų apsaugos nuo turtinės žalos įtraukimas“

Byloje C-420/11

dėl *Oberster Gerichtshof* (Austrija) 2011 m. liepos 21 d. sprendimu, kurį Teisingumo Teismas gavo 2011 m. rugpjūčio 10 d., pagal SESV 267 straipsnį pateikto prašymo priimti prejudicinį sprendimą byloje

Jutta Leth

prieš

Austrijos Respubliką,

Land Niederösterreich

TEISINGUMO TEISMAS (ketvirtoji kolegija),

kurį sudaro kolegijos pirmininkas (pranešėjas) L. Bay Larsen, teisėjai J. Malenovský, U. Lõhmus, M. Safjan ir A. Prechal,

generalinė advokatė J. Kokott,

posėdžio sekretorius V. Tourrès, administratorius,

atsižvelgęs į rašytinę proceso dalį ir įvykus 2012 m. spalio 17 d. posėdžiui,

išnagrinėjęs pastabas, pateiktas:

— J. Leth, atstovaujamos advokato W. Proksch,

— *Land Niederösterreich*, atstovaujamos advokato C. Lind,

— Austrijos Respublikos, atstovaujamos C. Pesendorfer ir P. Cede,

— Čekijos vyriausybės, atstovaujamos D. Hadroušek ir M. Smolek,

— Airijos, atstovaujamos D. O’Hagan, padedamo SC E. Fitzsimons,

* Proceso kalba: vokiečių.

— Graikijos vyriausybės, atstovaujamos G. Karipsiades,

— Italijos vyriausybės, atstovaujamos G. Palmieri, padedamos *avvocato dello Stato* S. Varone,

— Latvijos vyriausybės, atstovaujamos I. Kalniņš ir A. Nikolajevos,

— Jungtinės Karalystės vyriausybės, atstovaujamos J. Beeko ir L. Seeboruth, padedamų baristerės E. Dixon,

— Europos Komisijos, atstovaujamos P. Oliver ir G. Wilms,

susipažinęs su 2012 m. lapkričio 8 d. posėdyje pateikta generalinės advokatės išvada,

priima šį

Sprendimą

1 Prašymas priimti prejudicinį sprendimą susijęs su 1985 m. birželio 27 d. Tarybos direktyvos 85/337/EEB dėl tam tikrų valstybės ir privačių projektų poveikio aplinkai vertinimo (OL L 175, p. 40; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 15 sk., 1 t., p. 248), iš dalies pakeistos 1997 m. kovo 3 d. Tarybos direktyva 97/11/EB (OL L 73, p. 5; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 15 sk., 3 t., p. 151) ir 2003 m. gegužės 26 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2003/35/EB (OL L 156, p. 17; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 15 sk., 7 t., p. 466, toliau – Direktyva 85/337), 3 straipsnio išaiškinimu.

2 Šis prašymas pateiktas nagrinėjant bylą tarp J. Leth ir Austrijos Respublikos bei *Land Niederösterreich* (Žemutinės Austrijos federalinė žemė) dėl J. Leth prašymo, pirma, atlyginti turtinę žalą, kurią ji teigia patyrusi dėl nuosavo gyvenamojo namo vertės sumažėjimo išplėtus Vienos Švechato (Austrija) oro uostą, ir, antra, pripažinti pagrindinės bylos atsakovių atsakomybę už būsimą žalą.

Teisinis pagrindas

Sąjungos teisė

Direktyva 85/337

3 Direktyvos 85/337 pirma, trečia, penkta, šešta ir vienuolikta konstatuojamosios dalys suformuluotos taip:

„kadangi Europos Bendrijų <...> veiksmų aplinkosaugos srityje programos <...>, kurių pagrindinėms nuostatoms pritarė Europos Bendrijų Taryba ir valstybių narių Vyriausybių atstovai, pabrėžia, kad geriausia aplinkosaugos politika yra užkirsti kelią aplinkos taršai ir kenksmingiems veiksniams ten, kur jie kyla, o ne vėliau bandyti kovoti su jų padariniais; kadangi jose patvirtinama būtinybė atsižvelgti į poveikį aplinkai kiek įmanoma ankstesnėje visų techninio planavimo ir sprendimų priėmimo procesų stadijoje; kadangi šiam tikslui jos numato atlikti tokį poveikį įvertinančias procedūras;

<...>

kadangi, be to, yra būtina pasiekti vieną iš Bendrijos tikslų aplinkosaugos ir gyvenimo kokybės srityje;

<...>

kadangi turėtų būti nustatyti bendrieji poveikio aplinkai vertinimo principai, siekiant jais papildyti ir koordinuoti sutikimo dėl valstybės ir privačių projektų planuojamos veiklos, galinčios turėti žymų poveikį aplinkai, davimo procedūras;

kadangi sutikimas dėl valstybės ir privačių projektų planuojamos veiklos, galinčios turėti žymų poveikį aplinkai, turėtų būti duodamas tik iš anksto atlikus tokių projektų galimus reikšmingus poveikius aplinkai vertinimą; kadangi toks projekto vertinimas turi būti atliktas remiantis atitinkama informacija, kurią pateikia projekto užsakovas ir kurią gali papildyti valdžios institucijos bei asmenys, suinteresuoti minimu projektu;

<...>

kadangi projekto poveikį aplinkai reikia vertinti atsižvelgiant į poreikį apsaugoti žmonių sveikatą, užtikrinti sveikesnę aplinką ir tuo prisidėti prie gyvenimo kokybės kūrimo, užtikrinti rūšių įvairovės palaikymą ir palaikyti ekosistemos, kaip pagrindinio gyvybės šaltinio, reprodukcijos pajėgumą.“

4 Direktyvos 85/337 1 straipsnyje numatyta:

„1. Ši direktyva taikoma vertinti valstybės ir privatiems projektams, kurie gali daryti reikšmingą poveikį aplinkai.

2. Šioje direktyvoje:

„projektas“ reiškia:

— statybos darbus bei kitų objektų ar veiklos planų įgyvendinimą,

— kitokius įsikišimus į natūralią aplinką ir gamtovaizdį, įskaitant mineralinių išteklių gavybą;

<...>“

5 Tos pačios direktyvos 2 straipsnio 1 dalyje nustatyta:

„Valstybės narės imasi visų priemonių, reikalingų užtikrinti, jog prieš duodant sutikimą projektams, kurie gali daryti reikšmingą poveikį aplinkai, be kita ko, dėl pobūdžio, savo masto ar vietos, bus reikalaujama sutikimo planuojamai veiklai ir poveikio aplinkai vertinimo. Tokie projektai apibrėžti 4 straipsnyje.“

6 Šios direktyvos 3 straipsnyje nurodyta:

„Vertinant poveikį aplinkai pagal 4–11 straipsnių nuostatas ir kiekvienu konkrečiu atveju nustatomas, apibūdinamas ir įvertinamas tiesioginis ir netiesioginis projekto poveikis šiems veiksniams:

— žmonėms, gyvūnijai ir augmenijai,

— dirvožemiui, vandeniui, orui, klimatui ir kraštovaizdžiui,

— materialinėms vertybėms ir kultūros paveldui,

— pirmoje, antroje ir trečioje įtraukose išvardytų veiksnių sąveikai.“

7 Direktyvos 85/337 4 straipsnio 1–3 dalys suformuluotos taip:

„1. Remiantis 2 straipsnio 3 dalimi, I priede išvardyti projektai turi būti vertinami pagal 5–10 straipsnių nuostatas.

2. Remdamosi 2 straipsnio 3 dalimi, valstybės narės:

a) išnagrinėjusios kiekvieną atvejį

arba

b) pagal valstybės narės nustatytas ribas ar kriterijus

nusprendžia, ar projektai, išvardyti II priede, turi būti vertinami pagal 5–11 straipsnių nuostatas.

Valstybės narės gali apsispręsti naudoti abi a ir b punktuose nurodytas procedūras.

3. Kai pagal 2 dalį nagrinėjamas kiekvienas atvejis ar naudojamasi valstybės narės nustatytomis ribomis ar kriterijais, privaloma atsižvelgti į atrankos kriterijus, išvardytus III priede.“

8 Šios direktyvos 5 straipsnio 1 ir 3 dalyse nustatyta:

1. Jei, remiantis 4 straipsniu, projektai turi būti vertinami pagal 5–10 straipsnių nuostatas, valstybės narės privalo priimti reikalingas priemones, užtikrinančias, kad užsakovas atitinkama forma pateiktų IV priede nurodytą informaciją <...>

<...>

3.]Pagal 1 dalies nuostatas užsakovas privalo pateikti bent šią informaciją:

<...>

— duomenis, reikalingus galimiems pagrindiniams projekto poveikiams aplinkai nustatyti ir įvertinti,

<...>“

9 Prie Direktyvos 85/337 4 straipsnio 1 dalyje nurodytų projektų priskiriami I priedo, 7 punkto, a papunktyje ir 22 punkte išvardyti projektai – „tolimojo susisiekimo geležinkelio linijų tiesimas ir oro uostų <...>, turinčių 2 100 metrų ar ilgesnį pagrindinį pakilimo taką, statyba“ ir „kiekvienas šiame priede išvardytų projektų pakeitimas ar išplėtimas tais atvejais, kai pats toks pakeitimas ar išplėtimas atitinka šiame priede nustatytus ribinius dydžius, jei jie yra nustatyti“.

10 Pagal Direktyvos 85/337 II priedo 13 punkto pirmą įtrauką „bet kurių I <...> priede išvardytų ir jau įgyvendintų, įgyvendinamų ar leistų įgyvendinti projektų pakeitimas ar išplėtimas, galintis daryti reikšmingą neigiamą poveikį aplinkai (pakeitimas ar išplėtimas, neįtrauktas į I priedą)“ apima visus projektus, nurodytus šios direktyvos 4 straipsnio 2 dalyje.

11 Šios direktyvos IV priedo „5 straipsnio 1 dalyje nurodyta informacija“ 3–5 punktuose nustatyta:

„3. Aplinkos komponentų, kuriems planuojamas projektas gali daryti reikšmingą poveikį, aprašymas, atkreipiant ypatingą dėmesį į gyventojus, gyvūniją, augaliją, dirvožemį, vandenį, orą, klimato veiksnius, materialines vertybes, įskaitant architektūrinį ir archeologinį paveldą, kraštovaizdį, taip pat minėtų veiksnių tarpusavio sąveiką.

4. Galimo reikšmingo planuojamo projekto poveikio aplinkai aprašymas <...> bei užsakovo naudotų poveikio aplinkai prognozavimo metodų apibūdinimas. Poveikį gali sukelti:

— projekto buvimas,

— gamtinių išteklių naudojimas,

— teršalų emisijos, trukdžių susidarymas ir atliekų šalinimas.

5. Priemonių, kurių numatoma imtis siekiant užkirsti kelią, sumažinti ir, kur tai įmanoma, kompensuoti reikšmingą neigiamą poveikį aplinkai, aprašymas.“

Austrijos teisė

12 Direktyva 85/337 į Austrijos teisę buvo perkelta 1993 m. Įstatymu dėl poveikio aplinkai vertinimo (*Umweltverträglichkeitsprüfungsgesetz 1993*, toliau – UVP-G 1993), kuris galiojo nuo 1994 m. liepos 1 d. iki 2000 m. rugpjūčio 11 d., kai įsigaliojo 2000 m. Įstatymas dėl poveikio aplinkai vertinimo (*Umweltverträglichkeitsprüfungsgesetz 2000*), skirtas perkelti Direktyvą 97/11.

Pagrindinė byla ir prejudiciniai klausimai

13 Nuo 1997 m. J. Leth, ieškovė pagrindinėje byloje, yra nekilnojamojo turto, esančio Vienos Švechato oro uosto apsaugos zonoje, savininkė. Ji gyvena tame sklype pastatytame name.

14 1995 m. sausio 1 d. Austrijos Respublikai įstojus į Europos Sąjungą, atsakovių pagrindinėje byloje valdžios institucijos, neatlikusios poveikio aplinkai vertinimų, patvirtino ir leido vykdyti kelis projektus dėl nurodyto oro uosto pertvarkymo ir plėtros. 2001 m. rugpjūčio 21 d. sprendimu *Land Niederösterreich* ministras pirmininkas aiškiai nurodė, kad dėl tolesnio Vienos Švechato oro uosto pertvarkymo ir tam tikros jo plėtros nebūtina atlikti poveikio aplinkai vertinimo procedūros.

15 2009 m. J. Leth *Landesgericht für Zivilrechtssachen Wien* (Vienos apygardos civilinių bylų teismas) pareiškė ieškinį dviem atsakovėms pagrindinėje byloje, kuriuo prašė, pirma, priteisti iš atsakovių 120 000 EUR, nes jos nekilnojamojo turto vertė sumažėjo dėl lėktuvų keliamo triukšmo, ir, antra, pripažinti, jog šios atsakovės yra atsakingos už būsimą žalą, įskaitant žalą jos sveikatai, atsirasiančią dėl to, kad per vėlai ir netinkamai buvo perkeltos direktyvos 85/337, 97/11 ir 2003/35 ir kad išduodant įvairius leidimus plėsti Vienos Švechato oro uostą nebuvo atliktas poveikio aplinkai vertinimas. Minėtos atsakovės rėmėsi argumentais, kad jų valdžios institucijų veiksmai buvo teisėti ir nekalti, taip pat ieškinio senatimi.

16 *Landesgericht für Zivilrechtssachen Wien* atmetė ieškinio reikalavimus, motyvuodamas tuo, kad buvo pasibaigęs senaties terminas. Daliniu apeliacinės instancijos sprendimu *Oberlandesgericht Wien* (Vienos aukštesnysis apygardos teismas) paliko galioti sprendimo dalį atmesti reikalavimą sumokėti 120 000 EUR, tačiau panaikino sprendimo dalį atmesti reikalavimą pripažinti nurodytų atsakovių atsakomybę už būsimą žalą, ir grąžino bylą pirmosios instancijos teismui, kad šis iš naujo nuspręstų dėl pastarojo reikalavimo. Šiuo klausimu *Oberlandesgericht Wien* pažymėjo, kad reikalavimas atlyginti 120 000 EUR žalą buvo susijęs vien su turtine žala, kurios neapima Europos Sąjungos teisės, pirmiausia direktyvų dėl poveikio aplinkai vertinimo, ir nacionalinės teisės nuostatų apsaugos tikslas. Dėl reikalavimo pripažinti atsakomybę už būsimą žalą šis teismas nurodė, kad šiam reikalavimui nebuvo suėjęs senaties terminas. Vėliau prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiame teisme buvo pateiktas kasacinis skundas dėl mokėjimo reikalavimo atmetimo ir apeliacinis skundas dėl reikalavimo pripažinti atsakomybę.

17 Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas mano, kad sprendimas dėl šių reikalavimų, kurių senaties terminas bet kuriuo atveju nebuvo pasibaigęs, priklauso nuo to, ar Sąjungos teisėje ir nacionalinės teisės aktuose nustatyta atitinkamos valstybės narės kompetentingų valdžios institucijų pareiga atlikti poveikio aplinkai vertinimą gali apsaugoti asmenis, susijusius su aplinkos apsaugos projektu, nuo vien turtinės žalos.

18 Šiomis aplinkybėmis *Oberster Gerichtshof* nusprendė sustabdyti bylos nagrinėjimą ir pateikti Teisingumo Teismui šiuos prejudicinius klausimus:

„Ar Direktyvos 85/337 <...>, iš dalies pakeistos Direktyva 97/11/EB <...> ir Direktyva 2003/35/EB <...>, 3 straipsnis turi būti aiškinamas taip, kad:

1) sąvoka „materialinės vertybės“ apima tik jų medžiagą, ar ir jų vertę;

2) poveikio aplinkai vertinimas taip pat skirtas apsaugoti asmenį nuo turtinės žalos atsiradimo, sumažėjus jo nekilnojamojo turto vertei?“

Procesas Teisingumo Teisme

19 2012 m. gruodžio 12 d. laišku ieškovė pagrindinėje byloje prašė atnaujinti žodinio proceso dalį ir nurodė, kad, pirma, 2012 m. lapkričio 8 d. pateiktoje generalinės advokatės išvadoje nagrinėjant klausimą, ar į poveikio aplinkai vertinimą, atliekamą pagal Direktyvos 85/337 3 straipsnį, įeina vertinamo projekto poveikis materialinių vertybių vertei, buvo iškeltas naujas klausimas, kuris nebuvo pateiktas prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui ir kurio nesvarstė Europos Sąjungos Teisingumo Teismo statuto 23 straipsnyje nurodyti suinteresuotieji asmenys, todėl nebuvo atsakyta į prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo pateiktą pirmąjį klausimą. Antra, ieškovė teigia, kad minėti suinteresuotieji asmenys neturėjo galimybės aptarti faktinės aplinkybės, jog susijusi visuomenė nebuvo informuota apie vertinamus projektus ir dėl to negalėjo dalyvauti sprendimų priėmimo procese, pasekmių.

20 Šiuo atžvilgiu primintina, kad pagal Procedūros reglamento 83 straipsnį išklausęs generalinį advokatą Teisingumo Teismas gali bet kada nutarti atnaujinti žodinę proceso dalį – pirmiausia, jeigu mano, kad jam nepateikta pakankamai informacijos, arba jeigu nagrinėjant bylą reikia remtis argumentu, dėl kurio šalys ar Statuto 23 straipsnyje nurodyti suinteresuotieji asmenys nepateikė nuomonės.

21 Šioje byloje Teisingumo Teismas mano, kad turi visą reikalingą informaciją prašymui priimti prejudicinį sprendimą išnagrinėti ir kad šis prašymas neturi būti nagrinėjamas remiantis argumentais, dėl kurių jame nebuvo pareikšta nuomonių.

22 Todėl reikia atmesti ieškovės pagrindinėje byloje prašymą surengti naują posėdį ir alternatyviai pateiktą prašymą leisti pateikti papildomas rašytines pastabas.

Dėl prejudicinių klausimų

23 Prejudiciniais klausimais prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės nori išsiaiškinti, ar Direktyvos 85/337 3 straipsnis turi būti aiškinamas taip, kad, pirma, į poveikio aplinkai vertinimą, atliekamą pagal šį straipsnį, įeina vertinamo projekto poveikis materialinių vertybių vertei, ir, antra, tai, jog poveikio aplinkai vertinimas nebuvo atliktas ir taip pažeisti šios direktyvos reikalavimai, suteikia asmeniui teisę reikalauti atlyginti turtinę žalą, atsiradusią sumažėjus jo nekilnojamojo turto vertei dėl vertinamo projekto poveikio aplinkai.

24 Dėl sąvokos „materialinės vertybės“, kaip ji suprantama pagal Direktyvos 85/337 3 straipsnį, reikia priminti, kad iš reikalavimų vienodai taikyti Sąjungos teisę matyti, jog tuomet, kai šios teisės nuostatoje nedaroma aiški nuoroda į valstybių narių teisę, taikomą norint nustatyti jos prasmę bei apimtį, jos turinys visoje Europos Sąjungoje paprastai turi būti aiškinamas autonomiškai ir vienodai, atsižvelgiant į nuostatos kontekstą ir nagrinėjamu teisės aktu siekiamą tikslą (žr. 2000 m. rugsėjo 19 d. Sprendimo *Linster*, C-287/98, Rink. p. I-6917, 43 punktą ir 2010 m. gruodžio 22 d. Sprendimo *Mercredi*, C-497/10 PPU, Rink. p. I-14309, 45 punktą).

25 Pagal Direktyvos 85/337 3 straipsnį būtina įvertinti tiesioginį ir netiesioginį projekto poveikį, be kita ko, žmonėms ir materialinėms vertybėms, o pagal šio straipsnio ketvirtą įtrauką – ir šių dviejų veiksnių sąveikai. Todėl pirmiausia būtina įvertinti projekto poveikį žmonių naudojimuisi materialinėmis vertybėmis.

26 Todėl darytina išvada, kad vertinant projektus, kaip antai nagrinėjamus pagrindinėje byloje, kurie gali sukelti didesnį orlaivių keliamą triukšmą, būtina įvertinti šio triukšmo poveikį žmonių naudojimuisi pastatais.

27 Tačiau, kaip teisingai nurodė *Land Niederösterreich* ir kelios pastabas Teisingumo Teismui pateikusios vyriausybės, to, kad atliekant poveikio aplinkai vertinimą turi būti atsižvelgiama ir į materialinių vertybių vertę, negalima kildinti iš minėto 3 straipsnio formuluotės ir tai neatitinka Direktyvos 85/337 tikslo.

28 Iš Direktyvos 85/337 1 straipsnio 1 dalies ir šios direktyvos pirmos, trečios, penktos ir šeštos konstatuojamųjų dalių matyti, kad šios direktyvos tikslas yra valstybės ir privačių projektų poveikio aplinkai vertinimas, norint pasiekti vieną iš Bendrijos tikslų aplinkosaugos ir gyvenimo kokybės srityje. Su šiuo tikslu taip pat susijusi informacija, kurią užsakovas turi pateikti pagal šios direktyvos 5 straipsnio 1 dalį ir IV priedą, ir kriterijai, kuriais vadovaujantis priimamas sprendimas, ar reikia atlikti III priede nustatytus požymius atitinkančių, ne tokių svarbių projektų poveikio aplinkai vertinimą.

29 Todėl atsižvelgtina tik į tą poveikį materialinėms vertybėms, kuris pagal savo pobūdį gali būti reikšmingas ir aplinkai. Taigi pagal šios direktyvos 3 straipsnį poveikio aplinkai vertinimas, atliekamas pagal šį straipsnį, yra tuomet, kai nustatomas, apibūdinamas ir įvertinamas tiesioginis ir netiesioginis projekto, kaip antai nagrinėjamo pagrindinėje byloje, sukeliamas triukšmo poveikis žmonėms, kai jie naudojasi nekilnojamuoju turtu.

30 Todėl reikia konstatuoti, kad į poveikio aplinkai vertinimą, atliekamą pagal Direktyvos 85/337 3 straipsnį, neįeina nagrinėjamo projekto poveikis materialinių vertybių vertei.

31 Tačiau tai nebūtinai reiškia, kad Direktyvos 85/337 3 straipsnis turi būti aiškinamas taip, kad tai, jog poveikio aplinkai vertinimas, pirmiausia poveikio šiame straipsnyje nustatytiems vienam ar keliems veiksniams, išskyrus materialines vertybes, vertinimas, nebuvo atliktas ir taip pažeisti šios direktyvos reikalavimai, nesuteikia asmeniui teisės į turtinės žalos atlyginimą, sumažėjus jo nekilnojamojo turto vertei.

32 Šiuo atžvilgiu pirmiausia reikia priminti, kad Teisingumo Teismas jau yra nusprendęs, jog privatus asmuo gali remtis Direktyvos 85/337 2 straipsnio 1 dalyje, nagrinėjamoje kartu su 1 straipsnio 2 dalimi ir 4 straipsniu, įtvirtinta pareiga atlikti poveikio aplinkai vertinimą (žr. 2004 m. sausio 7 d. Sprendimo *Wells*, C-201/02, Rink. p. I-723, 61 punktą). Taigi šioje direktyvoje suinteresuotiems asmenims suteikiama teisė reikalauti, kad kompetentingos institucijos įvertintų atitinkamo projekto poveikį aplinkai ir išklausytų jų nuomonę šiuo klausimu.

33 Todėl reikia išnagrinėti, ar Direktyvos 85/337 3 straipsnyje kartu su 2 straipsniu privatiems asmenims suteikiama teisė į turtinės žalos atlyginimą neatlikus poveikio aplinkai vertinimo, kuria remiasi J. Leth.

34 Šiuo atžvilgiu iš Direktyvos 85/337 trečios ir vienuoliktos konstatuojamųjų dalių matyti, kad šios direktyvos tikslas yra pasiekti vieną iš Europos Sąjungos tikslų aplinkosaugos ir gyvenimo kokybės srityje ir projekto poveikį aplinkai vertinti atsižvelgiant į poreikį prisidėti prie gyvenimo kokybės kūrimo.

35 Tais atvejais, kai dėl Direktyvos 85/337 4 straipsnyje nurodyto projekto atsiradęs triukšmas turi tokį reikšmingą poveikį žmogui, kad gyvenamasis namas, veikiamas triukšmo, mažiau gali būti naudojamas pagal savo funkciją ir kad daromas neigiamas poveikis žmogaus aplinkai, jo gyvenimo kokybei ir galbūt sveikatai, šio namo vertės sumažėjimas iš tiesų gali būti tokio poveikio aplinkai tiesioginis ekonominis padarinys, o tai turi būti įvertinama kiekvienu konkrečiu atveju.

36 Todėl reikia daryti išvadą, kad Direktyvos 85/337 apsaugos tikslas apima tikslą apsaugoti nuo turtinės žalos tiek, kiek ji yra valstybės arba privataus projekto poveikio aplinkai tiesioginis ekonominis padarinys. Nuo šios ekonominės žalos, kuri yra tiesioginė tokio poveikio pasekmė, turi būti atskirta ekonominė žala, kurios tiesiogiai nesukelia poveikis aplinkai ir kurios neapima šios direktyvos apsaugos tikslas, pavyzdžiui, tam tikra nepalanki konkurencinė padėtis.

37 Kalbant apie teisę į tokios turtinės žalos atlyginimą, pažymėtina, jog iš nusistovėjusios Teisingumo Teismo praktikos matyti, kad vadovaudamosi ESS 4 straipsnio 3 dalyje nustatytu lojalaus bendradarbiavimo principu valstybės narės privalo panaikinti neteisėtas Sąjungos teisės pažeidimo pasekmes. Šiuo atžvilgiu Teisingumo Teismas jau yra nusprendęs, kad, siekdamas ištaisyti tai, jog nebuvo atliktas projekto poveikio aplinkai vertinimas, kaip apibrėžta Direktyvos 85/337 2 straipsnio 1 dalyje, nacionalinis teismas turi nustatyti, ar pagal vidaus teisę įmanoma panaikinti jau išduotą leidimą ar sustabdyti jo galiojimą tam, kad pagal Direktyvos 85/337 reikalavimus būtų atliktas nagrinėjamo projekto poveikio aplinkai vertinimas, arba ar, jei asmuo su tuo sutinka, yra galimybė šiam asmeniui reikalauti atlyginti visą patirtą žalą (žr. minėto Sprendimo *Wells* 66–69 punktus).

38 Taikomos procesinės taisyklės, vadovaujantis valstybių narių procesinės autonomijos principu, turi būti nustatytos kiekvienos valstybės narės vidaus teisės sistemoje, tačiau su sąlyga, kad jos nėra mažiau palankios nei tos, kurios taikomos panašioms vidaus teisės situacijoms (lygiavertiškumo principas), ir kad dėl jų Sąjungos teisinės sistemos suteiktų teisių įgyvendinimas netampa praktiškai neįmanomas arba pernelyg sudėtingas (veiksmingumo principas) (žr. minėto Sprendimo *Wells* 67 punktą).

39 Taigi valstybė narė privalo atlyginti padarytą žalą remdamasi nacionaline teise dėl atsakomybės ir nacionalinės teisės aktais nustatytos žalos atlyginimo sąlygomis užtikrindama ankstesniame punkte minėtų lygiavertiškumo ir veiksmingumo principų laikymąsi (žr. 1996 m. kovo 5 d. Sprendimo *Brasserie du Pêcheur ir Factortame*, C-46/93 ir C-48/93, Rink. p. I-1029, 67 punktą).

40 Tačiau reikia priminti, kad pagal Europos Sąjungos teisę, esant tam tikroms sąlygoms, privatiems asmenims suteikiama teisė į žalos, padarytos pažeidus Europos Sąjungos teisę, atlyginimą. Pagal nusistovėjusią Teisingumo Teismo praktiką valstybės atsakomybės už privatiems asmenims padarytą žalą jai pažeidus Sąjungos teisę principas yra būdingas Sutarčių, kuriomis ji grindžiama, sistemai (žr. 2010 m. lapkričio 25 d. Sprendimo *Fuß*, C-429/09, Rink. p. I-12167, 45 punktą ir jame nurodytą teismo praktiką).

41 Šiuo klausimu Teisingumo Teismas ne kartą yra nusprendęs, kad nukentėję privatūs asmenys turi teisę į žalos atlyginimą, jei įvykdytos trys sąlygos: pažeista Sąjungos teisės norma siekiama suteikti privatiems asmenims teisių, jos pažeidimas yra pakankamai rimtas ir yra tiesioginis priežastinis ryšys tarp to pažeidimo ir asmenų patirtos žalos (žr. minėto Sprendimo *Fuß* 47 punktą ir 2010 m. gruodžio 9 d. Sprendimo *Combinatie Spijker Infrabouw-De Jonge Konstruktie ir kt.*, C-568/08, Rink. p. I-12655, 87 punktą ir jame nurodytą teismo praktiką).

42 Šios trys sąlygos yra būtinos ir pakankamos asmenims siekiant pagrįsti teisę gauti žalos atlyginimą, tiesiogiai grindžiamą Europos Sąjungos teise, nors tai nereiškia, kad pagal vidaus teisę valstybė narė negali tapti atsakinga esant ne tokioms griežtoms sąlygoms (žr. minėto Sprendimo *Brasserie du pêcheur ir Factortame* 66 punktą).

43 Tiesiogiai Europos Sąjungos teise grindžiamas sąlygas, leidžiančias nustatyti valstybių narių atsakomybę už Europos Sąjungos teisės pažeidimais privatiems asmenims padarytą žalą, turi taikyti nacionaliniai teismai, laikydamiesi Teisingumo Teismo pateiktų šio taikymo gairių (žr. 2006 m. gruodžio 12 d. Sprendimo *Test Claimants in the FII Group Litigation*, C-446/04, Rink. p. I-11753, 210 punktą ir jame nurodytą teismo praktiką).

44 Šiuo atžvilgiu šio sprendimo 32 ir 36 punktuose buvo nustatyta, jog Direktyvoje 85/337 suinteresuotos visuomenės nariams suteikiama teisė reikalauti, kad kompetentingos valstybės narės institucijos įvertintų atitinkamo projekto poveikį aplinkai, ir jog šios direktyvos apsaugos tikslas apima tikslą apsaugoti nuo turtinės žalos tiek, kiek ji yra valstybės arba privataus projekto poveikio aplinkai tiesioginis ekonominis padarinys.

45 Tačiau, kaip nurodyta šio sprendimo 41 punkte, be patikrinimo, ar Europos Sąjungos teisės pažeidimas yra pakankamai rimtas, tiesioginio priežastinio ryšio tarp to pažeidimo ir asmenų patirtos žalos egzistavimas yra būtina sąlyga pasinaudoti teise į žalos atlyginimą; be to, laikydamiesi Teisingumo Teismo nustatytų gairių, nacionaliniai teismai turi nustatyti, ar egzistuoja šis priežastinis ryšys.

46 Šiuo tikslu turi būti atsižvelgta į pažeistos normos pobūdį. Šioje byloje pagal šią normą būtina atlikti valstybės ar privataus projekto poveikio aplinkai vertinimą, tačiau joje nenustatyta materialinių taisyklių, susijusių su pareiga palyginti poveikį aplinkai su kitais veiksniais, ir neuždrausta vykdyti projektus, kurie galėtų turėti neigiamą poveikį aplinkai. Šie požymiai rodo, kad savaime dėl šios direktyvos 3 straipsnio pažeidimo, t. y. šiuo atveju minėtame straipsnyje reikalaujamo vertinimo neatlikimo, iš esmės nesumažėja nekilnojamojo turto vertė.

47 Todėl akivaizdu, kad pagal Europos Sąjungos teisę tai, kad poveikio aplinkai vertinimas nebuvo atliktas ir taip pažeisti Direktyvos 85/337 reikalavimai, savaime iš esmės nesuteikia asmeniui teisės į turtinės žalos atlyginimą, sumažėjus jo nekilnojamojo turto vertei dėl poveikio aplinkai. Tačiau galiausiai nacionalinis teismas, kuris turi išimtinę kompetenciją įvertinti jo nagrinėjamo ginčo faktines aplinkybes, privalo nustatyti, ar įvykdyti ES teisės reikalavimai, susiję su teise į žalos atlyginimą, be kita ko, ar yra tiesioginis priežastinis ryšys tarp tariamo pažeidimo ir padarytos žalos.

48 Todėl į pateiktus klausimus būtina atsakyti, kad Direktyvos 85/337 3 straipsnį reikia aiškinti taip, jog į poveikio aplinkai vertinimą, atliekamą pagal šį straipsnį, neįeina vertinamo projekto poveikis materialinių vertybių vertei. Tačiau šios direktyvos apsaugos tikslas apima tikslą apsaugoti nuo turtinės žalos tiek, kiek ji yra valstybės arba privataus projekto poveikio aplinkai tiesioginis ekonominis padarinys. Pagal ES teisės aktus ir nepažeidžiant mažiau ribojančių nacionalinės teisės normų dėl valstybės atsakomybės tai, kad poveikio aplinkai vertinimas nebuvo atliktas ir taip pažeisti šios direktyvos reikalavimai, savaime iš esmės nesuteikia asmeniui teisės į padarytos turtinės žalos atlyginimą, sumažėjus jo nekilnojamojo turto vertei dėl nagrinėjamo projekto poveikio aplinkai. Tačiau nacionalinis teismas turi nustatyti, ar įvykdyti ES teisės reikalavimai, susiję su teise į žalos atlyginimą, be kita ko, ar yra tiesioginis priežastinis ryšys tarp tariamo pažeidimo ir padarytos žalos.

Dėl bylinėjimosi išlaidų

49 Kadangi šis procesas pagrindinės bylos šalims yra vienas iš etapų prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo nagrinėjamoje byloje, bylinėjimosi išlaidų klausimą turi spręsti šis teismas. Išlaidos, susijusios su pastabų pateikimu Teisingumo Teismui, išskyrus tas, kurias patyrė minėtos šalys, nėra atlygintinos.

Remdamasis šiais motyvais, Teisingumo Teismas (ketvirtoji kolegija) nusprendžia:

1985 m. birželio 27 d. Tarybos direktyvos 85/337/EEB dėl tam tikrų valstybės ir privačių projektų poveikio aplinkai vertinimo, iš dalies pakeistos 1997 m. kovo 3 d. Tarybos direktyva 97/11/EB ir 2003 m. gegužės 26 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2003/35/EB, 3 straipsnis turi būti aiškinamas taip, kad į poveikio aplinkai vertinimą, atliekamą pagal šį straipsnį, neįeina vertinamo projekto poveikis materialinių vertybių vertei. Tačiau šios direktyvos apsaugos tikslas apima tikslą apsaugoti nuo turtinės žalos tiek, kiek ji yra valstybės arba privataus projekto poveikio aplinkai tiesioginis ekonominis padarinys.

Pagal ES teisės aktus ir nepažeidžiant mažiau ribojančių nacionalinės teisės normų dėl valstybės atsakomybės tai, kad poveikio aplinkai vertinimas nebuvo atliktas ir taip pažeisti šios direktyvos reikalavimai, savaime iš esmės nesuteikia asmeniui teisės į padarytos turtinės žalos atlyginimą, sumažėjus jo nekilnojamojo turto vertei dėl nagrinėjamo projekto poveikio aplinkai. Tačiau nacionalinis teismas turi nustatyti, ar įvykdyti ES teisės reikalavimai, susiję su teise į žalos atlyginimą, be kita ko, ar yra tiesioginis priežastinis ryšys tarp tariamo pažeidimo ir padarytos žalos.

Parašai.